

Kl. 1 LO SP

język polski

Temat: **Barok - kontekst filozoficzny.**

1. Filozofia baroku

a) Spirytualizm (mistycyzm) św. Teresy z Ávili i św. Jana od Krzyża.

b) Naturalistyczna koncepcja państwa Thomasa Hobbesa.

c) Racjonalizm (kartezjanizm) Reného Descartes’a (Kartezjusza).

d) Panteizm Barucha Spinozy.

e) Sceptycyzm Blaise’a Pascala.

Ad. a)

Spirytualizm (mistycyzm)

- Rzeczywistość ma charakter duchowy.
- Świat materialny jest przejawem świata duchowego.
- Bezpośredni, ekstatyczny kontakt z Chrystusem.

Przedstawiciele: św. Teresa z Ávili, św. Jan od Krzyża

Ad. b)

Państwo to umowa społeczna

- W stanie natury egzystencja człowieka oznacza ciągłą wojnę każdego z każdym o przetrwanie.
- Państwo powstaje na zasadzie dobrowolnej i świadomej umowy jednostek, a oddanie władzy w ręce panującego z jednej strony jest ograniczeniem wolności jednostki, a z drugiej – gwarantem jej przetrwania.
- Człowiek z natury nie jest istotą społeczną.
- Natura człowieka jest niezmienna (człowiek człowiekowi wilkiem).

Przedstawiciel: Tomasz Hobbes

Ad. c)

Racjonalizm (kartezjanizm)

- Zmiana metody filozoficznej – zanim zacznie się coś opisywać, należy najpierw stwierdzić, czy poznanie tego czegoś w ogóle jest możliwe i jakie są warunki tego poznania.

- Należy przyjąć niepodważalne podstawy myślenia (muszą mieć charakter rozumowy), a odrzucić to, co niepewne, np. postrzeganie zmysłowe.
- Wątpienie we wszystko, co pewne, było punktem wyjścia do odnalezienia pewności.
- Pewne jest to, że nic nie jest pewne, oraz to, że istnieje myślenie.
- Z faktu myślenia wynika fakt istnienia: „Myślę, więc jestem” (*Cogito ergo sum*).
- Dualizm (współistnienie) materii i ducha (umysłowości), które łączą się w człowieku.
Przedstawiciel: René Descartes (Kartezjusz)

Ad. d)

Panteizm

- Możliwe jest istnienie tylko jednej niestworzonej substancji – Boga = natury – wszystko inne jest modyfikacją tej substancji.
- Bóg = natura ma charakter logiczny i racjonalny, a więc wszystko także ma charakter logiczny i racjonalny – każda rzecz i zjawisko są zdeterminowane, czyli mają swoją przyczynę i swój skutek.
- Duch i materia to dwa równorzędne, niezależne od siebie aspekty tej samej substancji.
- Nic nie dzieje się przez przypadek.
- Wolność to zrozumienie tego, że wszystko podlega konieczności.
- Człowiek wolny podlega tylko ograniczeniom, które sam na siebie nałożył.
- Trzeba zaakceptować prawa przyrody – to daje wolność.
- Dobro i zło są relatywne – zależą od kontekstu.
Przedstawiciel: Baruch Spinoza

Ad. e)

Sceptycyzm

- Zakład Pascala – lepiej żyć tak, jakby Bóg istniał, bo wtedy otrzyma się nagrodę po śmierci, a nawet gdyby Bóg nie istniał, to człowiek nic nie traci, bo życie w zgodzie z przykazaniami jest bardziej wartościowe.
- Człowiek jest trzciną myślącą – jest najsłabszy wśród stworzeń, a jednocześnie najsilniejszy, bo myśli i ma świadomość swojego istnienia.
- Człowiek jest słaby, a szczęście – złudne.
- Poznanie umysłem jest ograniczone i niepełne.

- Wiara jest najwłaściwszą, choć niepewną, drogą poznania.

Przedstawiciel: Blaise Pascal

Ćwiczenia

1. Uzupełnij tabelę.

Nurt	Przedstawiciele	Myśl filozoficzna
Spirytualizm, Mistycyzm		
		Z faktu myślenia wynika fakt istnienia: „Myślę, więc jestem” (<i>Cogito ergo sum</i>). Dualizm (współistnienie) materii i ducha (umysłowości), które łączą się w człowieku.

	Blaise Pascal	

2. Baruch Spinoza stworzył podstawy ..... . Utożsamiał on Boga z ....., a ducha i materię uznawał za dwa ....., niezależne od siebie aspekty tej samej substancji.

3. Podejście naturalistyczne cechowało poglądy ..... . Według niego człowiekiem rządzą te same prawa, które obowiązują w świecie .....

4. Kto jest autorem poniższych myśli filozoficznych?

Fragment 1:

"Następnie, rozważyłem w ogólności, czego potrzeba, aby twierdzenie jakieś było prawdziwe i pewne; skoro bowiem znalazłem twierdzenie, o którym wiedziałem, że jest pewne, sądziłem, iż powinienem również wiedzieć, na czym polega ta pewność. I zastanowiwszy się, iż w owym: *myślę, więc jestem*, nie ma nic, co by mnie upewniało, iż mówię prawdę, prócz

tego, iż widzę bardzo jasno, że aby myśleć, trzeba *być*, osądziłem, iż mogę przyjąć jako powszechne prawidło, że rzeczy, które pojmujemy bardzo jasno i bardzo wyraźnie, są prawdą: zachodzi tylko niejaka trudność w tym, aby dobrze zważyć, które to rzeczy pojmujemy tak wyraźnie".

Cyt. za: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/rozprawa-o-metodzie.html>

Fragment 2:

"346.

690 Myśl stanowi wielkość człowieka.

347.

691 Człowiek jest tylko trzcina, najwątleszą w przyrodzie, ale trzcina myślącą. Nie potrzeba, iżby cały wszechświat uzbroił się, aby go zmiażdżyć: mgła, kropla wody wystarczy, aby go zabić. Ale gdyby nawet wszechświat go zmiażdżył, człowiek byłby i tak czymś szlachetniejszym niż to, co go zabija, ponieważ wie, że umiera, i zna przemoc, którą wszechświat ma nad nim. Wszechświat nie wie nic.

692 Cała nasza godność spoczywa tedy w myśli. Stamtąd trzeba nam się wywodzić, a nie z przestrzeni i czasu, których nie umielibyśmy zapełnić. Silmy się tedy dobrze myśleć: oto zasada moralności.

348.

693 *Myśląca trzcina*. — Nie w przestrzeni powinienem szukać swej godności, ale w umiarze własnej myśli. Nie zyskam nic więcej, posiadając ziemię; przestrzenią wszechświat ogarnia mnie i pochłania jak punkt; myślą ja go ogarniam".

Cyt. za: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/pascal-mysli.html>

Autorem filozoficznych rozważań z pierwszego fragmentu, będących częścią "Rozprawy o metodzie", jest..... .

Fragment drugi pochodzi z dzieła "Myśli" autorstwa..... .